

Per-Olov Zennström

Chefideologen i Flamman

Inledande anmärkning:

Vid läsning av denna artikel, som handlar om stalinisten/Moskvakommunisten Karl Staf¹ och dennes kritik mot VPK:s publicistiska verksamhet, är det bra att känna till att P-O Zennström (*1929 †1977) under många år (1943-1947, 1956-1964 och från 1972) var kulturredaktör på SKP:s/VpK:s tidning *Ny Dag*. Dessutom var han 1952-1954 chef för SKP:s bokförlag *Arbetarkultur*. Han var också översättare av politisk litteratur. Han var således på ett eller annat sätt inbegripen i publicistisk verksamhet under hela sitt yrkesverksamma liv.

Martin F

Sedan några år tillbaka uppträder Karl Staf, mellan sina latinamerikanska resor, som ett slags ”chefideolog” i *Norrskensflamman*, där han mästrar partiledningen i tid och otid. Med särskilt stridshumör har han biträtt Hilding Hagberg i dennes personliga kampanj mot vpk:s nuvarande ordförande, C. H. Hermansson. I nr 212 av Norrbottensdistriktets organ har han senast förklarat att hela partiet genomgått en ”period av ideologisk avrustning”. Eftersom det är en av de allvarligaste anklagelser som kan riktas mot ett kommunistiskt parti bör Stafs dom och argument, liksom hans ståndpunkter i övrigt, synas ute i organisationerna.

Redan den provokatoriska rubriken över Stafs artikel, ”Vad ska vi lära av Göran Therborn?”, är vilseledande. Den borde lyda: ”Det här ska vi lära av Karl Staf.” Formellt riktar den sig mot ”akademikern Göran Therborn” och den likaledes universitetsutbildade Jörn Svensson. Staf avslutar sitt inlägg med hätska angrepp mot dessa två kamrater för att de inte gått raka spåret in i partiet — i själva verket för att de inte omfattar samma primitiva och mekaniska uppfattning av marxismen som han själv demonstrerar i *Norrskensflamman*. Eftersom Staf utbreder sig om deras tidigare försyndelser må det tillåtas att här erinra om en av hans egna förlöpningsar, när han på en partikongress liknade den nuvarande partiordföranden vid — Hitler! Staf blev naturligtvis utbuad av kongressen (vilket inte i mannaminne hänt en talare) och den hysteriska attacken borde ha diskvalificerat honom som ”ideolog” en gång för alla.

Icke så i *Norrskensflamman*. Vi måste därför granska Stafs senaste påståenden, som i själva verket har udden riktad mot C. H. Hermansson, trots att han inte nedlåter sig att vid namn nämna författaren till den anmälan av Therborns bok ”Klasser och ekonomiska system” (*Ny Dag* nr 50) som väckt hans misshag.

Förlaget och studierna

Staf börjar emellertid med att underkänna partiets förlag, Arbetarkultur, som ”lidit av tvinsot och inte ens till ett minimum förmått fylla de krav som ställs på ett arbetarrörelsens

¹ Karl Staf var en trogen Moskvakommunist, vilket bl a yttrade sig att han var mycket kritisk mot det maoistiska Kina och skrev broschyren *Maoismen – myt och verklighet*, där han bl a häftigt angrep Kulturrevolutionen. Ett utdrag ur denna skrift finns på marxistarkivet: [Den svenska vänstern och kulturrevolutionen i Kina](#). Staf har även skrivit en självbiografi (utg 1997), *Den röda lågan: en dödsdömd antinazists memoarer*. För en recension av denna, se [En stalinists memoarer](#) av Anders Hagström. – Red

förlag”. Motivering: det skulle inte ha utgett något nytt studiematerial i socialism efter Erik Karlssons ”Grundkurs i socialism” (som inte hette så, utan ”Socialistisk grundkunskap”, i en senare upplaga ”Föreläsningar i socialism”). Vidare har nyupplagan av Knut Bäckströms ”Svenska arbetarrörelsens historia” (som heter ”Arbetarrörelsen i Sverige”, S. borde åtminstone titta på pärmarna!) utkommit på annat förlag!

Till detta kan följande anföras.

Arbetarkultur har efter den förstnämnda boken gett ut inte bara ett trettiotal skrifter av marxismens klassiker utan också grundläggande svenska arbeten som Rubinsteins ”Klasserna och demokratin”, Lagers ”Arbetarklassen och nationen” och Hermanssons böcker om den svenska monopolkapitalismen. För studiebruk har Cornforths ”Den dialektiska materialismen”, Lehéns ”Arbetarklassens världsåskådning” och Nikitins ”Politisk ekonomi” förelegat. 1961 utgavs ”Marxismens och leninismens grundvalar”, vilket borde ha tillfredsställt Staf särskilt. Emile Burns ”Marxismen — en introduktion” är en kortare skrift, utgiven i samma syfte, liksom Zennströms ”Från Marx till Lenin”. Partiets studieavdelning har utarbetat studieplaner i anslutning till flera av dessa böcker och dessutom särskilda kurser i ”Facklig och politisk kamp” (Hermansson), ”Den dialektiska och historiska materialismen” (Zennström) och ”Marxistisk grundkurs”. I partiets studieverksamhet har även en lång rad böcker från andra förlag utnyttjats, exempelvis Hubermans ”Socialismens ABC” och ”Människans rikedomar”, Cornforths ”Marxismens filosofi” och Dencik/Herlitz/Lundvalls ”Marxismens politiska ekonomi”. Är kanske inte allt detta väsentligt material för socialistiska studier? Det visar hur Staf förhåller sig till sanningen när han talar om ”ideologisk avrustning”.²

Beträffande hans barnsliga förtrytelse över att Bäckströms historiska arbete utkommit i billighetsupplaga på ett annat förlag är att säga dels att nämnde författare hade rättigheten att själv välja förlag för nyutgåvan, dels att det är enbart tacknämligt om hans arbete på det sättet vunnit en ny och bredare läsekrets.

Naturligtvis har partiets studieverksamhet tidvis varit underutvecklad och personligen tycker jag dessutom att dess resurser i större utsträckning borde ha kommit förlaget till godo, för en bredare utgivning av socialistisk litteratur, men att Staf är ute i ogjort väder framgår slutligen även av Arbetarkulturs höstlista, där man bl.a. finner nya urval av Axel Danielssons och Sven Linderots viktigaste lärdomar om kampen för socialismen i Sverige, liksom studieavdelningens nu utarbetade kurs i Sveriges kommunistiska partis historia.

Bannlysta

Staf fränkänner även socialistisk litteratur som kommit på andra förlag allt värde. Dess publicering skulle medvetet gå ut på att ”med marxism som täckmantel bedriva anti-sovjetisk, antikommunistisk propaganda och med pseudomarxistiska fraser politiskt desorientera den ungdom ...” etc. Med sådana fraser utdöms alla icke helt ortodoxa skrifter av Marx-lärjungar som utgetts av Cavefors, Gidlunds, Rabén & Sjögren m.fl. Bannstrålen från *Norrskensflamman* drabbar inte bara Ernst Fischer, Henri Lefebvre, Maurice Dobb, Maurice Cornforth, Georg Lukács, Leo Huberman, Ralph Miliband, Frantz Fanon, Amilcar Cabral, Régis Debray, Che Guevara, Fidel Castro och naturligtvis Mao Tsetung, utan även Rosa Luxemburg, Antonio Gramsci, Alexandra Kollontaj, Lenin, Stalin och t.o.m. Hilding Hagberg, som utgetts av Cavefors!

Så förhäver sig den mästrande ideologen i *Norrskensflamman*. Så tänker och skriver inte bara en misstänksam sekterist, en fanatisk förespråkare för Sovjetunionens förmodade

² Flera av de texter som P-OZ nämner finns på marxistarkivet, t ex [Klasserna och demokratin](#), [Arbetarklassens världsåskådning](#) och [Människans rikedomar](#). – Red.

statsintressen (som naturligtvis inte protesterade mot invasionen i Tjeckoslovakien och aldrig uttalat sig om Stalin-regimens offer inom eller utanför SUKP), utan också en tanke-lat journalist som — i stället för att bemöda sig om att följa en vetenskaplig analys som Göran Therborns — inbillar sig att han agerar politiskt, till och med i partiets och marxismens namn, när han framställer för den svenska arbetarklassen väsentliga teoretiska frågeställningar som akademiskt munväder, söker förvandla teorin till en ABC-läxa och ersätter sakliga argument med personliga påhopp.

I en följande artikel skall vi ytterligare belysa hur han går till väga.

Ny Dag har tidigare haft anledning att belysa ”vänsterismen”, dvs vissa ”vänster”-revisio-nistiska tendenser, hopkopplade med förtal mot partiet, som kommit till uttryck i en grund-organisations bulletin (ND nr 44, 45, 50). Men det finns också en motsatt flygel, som iden-tifierar sig med Sovjetunionens politik och i övrigt nöjer sig med en allmän praxis, nöd-torftigt understödd av marxismens mest elementära lärdomar, uppfattade och tillämpade som schabloner.

Medan vissa intellektuella vänstergupper tenderar att ”analysera” ända till förlamning uttrycker den motsatta flygeln förakt för teoretisk analys och en lika betänklig antiintellek-tualism. Den tycks finna det tillräckligt att följa SUKP och den institutionaliserade marxismen-leninismens alltför ofta pragmatiska anvisningar. Den sätter likhetstecken mellan proletär internationalism och solidaritet med Sovjetunionen, med de socialistiska staterna i Östeuropa och med andra kommunistiska partier, i den mån dessa är införstådda med SUKP:s alla deklamationer och åtgärder. Den misstror däremot andra partiets strävanden att gå nya vägar, liksom andra marxisters försök att belysa problemen från nya utgångspunkter, under en ständigt skiftande historisk utveckling.

Eftersom dessa opportunisterna gärna betraktar Marx' och Lenins lära som en gång för alla given sanning och SUKP som dess högsta handhavare och auktoritet underskattar de nya, konkreta frågeställningar både i de monopolkapitalistiska länderna och i de s.k. utveck-lingsländerna. De föredrar mallar framför analys och uttrycker därigenom ett slag av opportunism som är lika riskabel för det egna partiet, dess initiativförmåga, dess för-hållande till arbetarklassen och dess revolutionära medvetande som ”vänsterismens” för-villelser från andra utgångspunkter.

Det är detta slag av opportunism som ligger bakom Karl Stafs tidigare anförda förtal mot partiledningen och hans svepande förkastelse-domar mot marxistisk litteratur som inte överensstämmer med SUKP:s kodifieringar.

Viktiga arbetsfält

Även om vi förhåller oss kritiska till dem kan vi ändå lära av de socialistiska forskare och skribenter vilka Staf i *Norrskensflamman* fördömt som antikommunistiska skadedjur där-för att de, ”med marxism som täckmantel”, utges av ”de mest skilda förlag” eller fram-träder i icke-kommunistiska tidskrifter. Vi har i själva verket anledning att välkomna det rika material, de mångsidiga undersökningar och de friska synpunkter som återfinns i denna litteratur och som markerar marxismens vidgade inflytande.

Det är vidare nödvändigt att marxisterna granskar borgerliga tankebyggnader så ingående som Göran Therborn gjort i sin bok ”Klasser och ekonomiska system”.³ Staf finner det speciellt löjligt att han på detta sätt tar itu med de nu gångbara uppfattningar om de ”ekonomiska systemen” vilka författaren betecknat som direktörs- och byråkratideologin. Men det är ju ytterst monopolkapitalisternas och socialdemokratins dimbildningar över klassmotsättningarna som därmed upplöses, klassfienden som avslöjas och avvärnas!

³ Göran Therborn: [Klasser och ekonomiska system](#) – Red.

På liknande sätt förhåller det sig med Moore-Davis', Tumins och andra borgerliga sociologers teorier om den sociala skiktningen. Det är en angelägen uppgift att analysera stratifieringsteorierna från marxistiska utgångspunkter, och att göra det på ett sätt som övertygar ärliga borgerliga forskare, lärare och studenter på den av Staf föraktade universitetsnivån. Han inte bara skriver om och fördömer vad han inte förstår, utan till och med braverar med att han inte begriper det!

Klassanalysen är ofrånkomlig

Staf är naturligtvis i sin fulla rätt om han vill avvisa Therborns tillämpningar av sin teori på "övergångsekonomierna" (Hermansson reserverade sig mot dem i sin anmälan, som Staf finner så komprometterande). Men då duger det inte att bara sopa undan frågan om jämlikheten i ett socialistiskt samhälle som "småborgerliga griller". Därmed viftar han inte bara bort de jämlikhetskrav som Marx och Engels framförde redan i Kommunistiska manifestet, utan han gör sig också omöjlig inför den svenska arbetarklassen.

Stafs underliggande avsikt med den vulgära artikeln i *Norrskensflamman*, mot Hermanssons anmälan av Therborns bok i *Ny Dag*, har varit att diskreditera vpk:s ordförande därför att han rekommenderat ett avsnitt ur denna, om det marxistiska klassbegreppet, jämte en lärorik sociologisk undersökning av samme Therborn, om klasstrukturens utveckling i Sverige 1930-1970, för studium i partiet.⁴

Vi hoppas att Stafs antiintellektuella verop ska stimulera till sådana studier. En riktig analys av klassförhållandena i Sverige är nämligen, som Hermansson framhållit, en ofrånkomlig grundval för riktiga slutsatser om vår strategi.

Partiet har inte genomgått och kommer inte att genomgå någon "ideologisk avrustning". Det är bara Staf som med sin artikel i *Norrskensflamman* förespråkat en sådan.

Ny Dag nr 62 och 63 1972

⁴ Se [Om klasserna i Sverige](#).